

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

“Yeni Dünya
Yeni Avrupa ve
Türkiye”

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

“Yeni Dünya, Yeni Avrupa ve Türkiye”

(Türkiye ve AB Ülkeleri)

DEVLETİN VE HAYATIN DOĞASI; YENİ EKOSİSTEM

Dünyadaki temel trendlere bakıldığında “toprak ve makineyi” takiben “bilgi ve bilgiye dayalı ürünler” temelli yeni ekonomi çağında küresel rekabet “mikro-milliyetçilik”, “entegrasyon” ve “öngörülemezlik” üzerinden gelişmekte, hayatın ve devletin yeni doğasını belirleyen meydan okumaların; “kaynak ve paylaşım krizi”, “üretim-tüketim-büyüme” formülünün sürdürülemezliği, Çin kaldıracı ile “orta sınıfın tasfiyesi”, “enerji, su ve gıda güvensizliği”, hayatın her alanında “4. boyuta geçiş”, “işgücünde insan kaynağının tasfiyesi”, değişen devlet doğası ve beklenti yönetimi temelinde “sert güçten yumuşak güce geçiş” olduğu temel referanslar olarak şekillenmektedir.

Tüm bu temel parametreler içinde, teknolojideki dönüşümler; yapay zekâ, sanal/artırılmış gerçeklik ve mobilite merkezli gelişerek tüm insan hayatını ve doğasını değiştirmeye adaydır. “Endüstri 4,0” ve “Toplum 5,0” kavramlarının dünyanın dönüşümünü yönetmek açısından önemli başlıklar olduğu aşikârdır.

Bir diğer etken de Çin’in dünya sahnesinde her geçen gün etkinleşmeye başlamasıyla oluşturduğu türbülanstır. Yeni İpek Yolu projesi “Kuşak ve Yol”; hem karadan hem denizden 64 ülkeyi ilgilendiren bir küresel entegrasyon projesi olarak şekillenmekte, iktisadi pastanın dağılımını kalıcı olarak değiştirmektedir.

Tüm bu gelişmelerle birlikte, “Güvenliğin Ekosistemi” hukukuyla birlikte değişmektedir. Güvenlik - Demokrasi ikilemi bundan sonra çok daha fazla yaşanacaktır. Çünkü orta sınıfı eriyen ve güvenlik eksenini sofistike bir zemine kayan ülkelerde demokrasinin yaşatılması çok zordur. “Güvenlik bize otoriter rejimler mi getirecek” sorusunun daha fazla tartışılması gerekmektedir. Orta sınıfı olmayan ülkelerde, otoriter rejimler ya da kaosun iki seçenek olarak önümüzde durduğunun da görülmesi gerekiyor.

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

Bölgesel ve küresel güvenlik anlamındaki iş bölümünün nasıl yapılacağı ve bedellerinin nasıl paylaşılacağı da önümüzdeki dönemin tartışmaları olmaya adaydır. Güvenlik üzerinden yeni ittifakların gelişmesi ise Türkiye başta olmak üzere çeşitli ülkelerin aldıkları risklerden ve inisiyatiflerden okunabilmektedir.

Mülkiyet ve güç kavramlarının niteliği tarihsel olarak değişmektedir. “Başarıda Başarısızlık” sendromu yaşayan AB’nin geleceğini ise, Brexit sonrası Batı’da yeniden canlanan kamplaşmanın sonuçları belirleyecektir. Yeni küresel güç adaylarından Rusya’nın yeni silahlar deklarasyonu ve Çin’in altın garantili yuan’la petrol ticareti güvenlik ekosistemi ve rezerv paralar için milat olmuş, Brexit’in anlamı ve dengelere etkisi biraz daha geride kalmıştır.

AVRUPA, AB VE TÜRKİYE

Avrupa Birliği çerçevesinde geliştirilen dil açısından bakıldığında “Avrupalılık”; coğrafi, tarihî ve kültürel unsurların tamamını kapsamaktadır. Dolayısıyla Maastricht Anlaşması’nın genişlemeyi düzenleyen 49. maddesinde yer alan “**Avrupa Devleti**” kavramı da AB’nin coğrafi sınırlamaları dışında, “**Avrupa Kimliği**” ile ilgili meseleleri içermektedir. Avrupa Kimliği, “Avrupalı olma” tartışmalarına son verme çabasının bir ürünüdür. Oldukça dinamik bir yapılanma sürecine sahip olan bu tartışma, temelde Avrupa Birliğine üye ülke vatandaşları arasında paylaşılan ortak bir değerler sisteminin varlığına işaret etmektedir.

Açıktır ki, Ocak 2007’de Bulgaristan ve Romanya’nın, 2013’te de Hırvatistan’ın Birliğe dâhil olması ile tamamlanan **son genişleme dalgası, Birlik içindeki dengeleri önemli ölçüde değiştirmiştir**. Ancak AB’nin son genişleme dalgasına kadar gerçekleştirmiş olduğu “**derinleşme**” deneyimlerini sorunsuz ve yeknesak olarak başarmış olduğunu söylemek de pek mümkün değildir. Dolayısıyla “**derinleşme**” AB için çoğunlukla zaten sancılı bir süreçtir ve bu zorluğun, üye sayısının artışına paralel katlanarak artması doğaldır ancak bu zorluğun mevcudiyetinden AB’nin “**derinleşme**” çabalarının sonunun geldiği anlamını çıkarmak da doğru değildir.

Euro bölgesinin içine düştüğü **ekonomik krizin pek çok nedeni** olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenlerin başında küresel krizin AB üyesi ülkelere ulaşması ve bu krize AB üyesi ülkelerin kendi içlerinde çözüm bulma arayışlarının sonunda **Maastricht** yaklaşma kriterlerinde (Ekonomik ve Parasal Birliğe katılım şartları) belirlenen **ölçütlerinin tamamen dışına çıkılması** gelmektedir. Bunun dışında Euro bölgesinin bizzat **kendi iç dinamikleri ile ABD ve Çin’in para değerlerini düşük tutma çabalarının** da Euro krizinin çıkmasında etkin olduğu söylenebilir.

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

AB'nin Euro bölgesinde yaşanan ekonomik krize çare arayışında olduğu bir süreçte **Türkiye'nin Maastricht yakınlaşma kriterlerine uyan bir ülke** (Euro bölgesi dışında bulunmasına rağmen) olması önemlidir. Ancak bu noktada Türkiye açısından asıl önemli olan, **çözüm arayışları sonunda AB'nin geleceğinin nasıl şekilleneceği** sorusudur.

Türkiye'nin AB'ye üyeliği önünde belli engeller mevcuttur. Bunlardan birincisi Kopenhag kriterleri etrafında şekillenen daha **formel olarak nitelendirilebilecek engeller** (iç siyasi ve ekonomik faktörler, Kıbrıs vs. gibi diğer konular), ikincisi dile getirilen ancak Kopenhag kriterleri kadar **formel niteliğe bürünmemiş engeller** (coğrafya, demografi vs.) ve son olarak üstü örtülü, **çokça dillendirilmeyen ancak oldukça önemli dinsel ve kültürel engellerdir**. Türkiye - AB ilişkileri de bu konular etrafında tartışılmaktadır.

Mevcut durumda, Türkiye - AB ilişkilerinde ciddi bir **belirsizlik** hâkim olmakla beraber, Türkiye ve AB ülkeleri kamuoylarında birbirlerine karşı **ilgide ciddi bir düşüş** görülmektedir. Öncelikle içinde bulunulan bu durumun **normalleştirilmesi** gerekmektedir.

Öte yandan Türkiye'nin tam üyeliğinin **AB'nin geleceğini ne şekilde etkileyeceği**, üye olduğunda Türkiye'nin **nasıl bir AB ile karşılaşacağı** ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla asıl önemli olan tam üyelikten sonra değil, katılım müzakerelerine devam eden bir ülke olarak Türkiye'nin AB'nin geleceğinin şekillendirilmesi sürecine **katılım zemini ve mekanizması** yaratabilmesidir.

Bilindiği gibi Türkiye - AB müzakerelerinde yer alan **35 başlığın birçoğu veto edilmiş** durumdadır. Yine açılması veto edilen başlıklar dışında kalan tüm başlıkların hepsi için Ek Protokol uyarınca Gümrük Birliği'nin Kıbrıs Rum Kesimi'ni de kapsayacak şekilde genişletilmesi kapanış kriterlerindedir. Dolayısıyla politik engeller ve müzakere çerçeve belgesinde belirtildiğinin aksine başlıkların açılışı ve kapanışı için konulan ve **çoğunluğu teknik olmayan kriterler müzakere sürecini büyük ölçüde tıkamıştır**.

Bu durumda öncelikle politik engellerin aşılması gerekmektedir. Bu da ilgili ülkelerin **siyasi iradeleri** ile doğrudan bağlantılıdır. Şimdilik bu konuda olumlu yönde atılmış bir adımdan bahsetmek pek mümkün değildir.

AB ile ilişkiler konusunda Türk halkı **hayal kırıklığı, güvensizlik, inanç ve motivasyon kaybı, yılgınlık, bıkkınlık, vurdumduymazlık gibi tanımlanabilecek bir ruh hali** içerisine girmiş bulunmaktadır. Bu noktaya gelmesinin tarihî ve dönemsel **pek çok nedeni** bulunmaktadır.

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

İlişkilerdeki ucu açıklık, her iki tarafın gelecek perspektifleri açısından karşı tarafta algıladıkları **güven duygusunu zedeleyici unsurlar** da bu nedenler arasındadır ama en önemlisi **Türk halkının yıllardır Türkiye - AB ilişkilerine yaptığı “duygusal yatırımının” karşılık bulamamasıdır**. Dolayısıyla Türkiye - AB ilişkilerinin yeniden ivme kazanabilmesi yolundaki ilk kapıyı açabilecek en önemli anahtar Türk halkının kendisidir. İlgili tarafların vize muafiyeti gibi konularda öncelikle Türk halkının yeniden sürece dâhil olmasını sağlayabilecek biçimde çaba sarf etmeleri gerekmektedir.

Türkiye için AB ile ilişkiler önemlidir. Dahası müzakerelere başlamış bir ülke olarak **Türkiye için AB artık bir dış politika alanı olmaktan çıkmış**, kendine özgü bir düzleme yerleşmiştir.

Geleneksel resmî diplomasinin belli davranış kalıplarının ve hukuki sınırlamaların dışına çıkamamaktan kaynaklanan etki ve verim düşüklüğünü telafi etmek için ülkeler çoğu zaman **sivil diplomasi** (ikinci kulvar diplomasisi, second-track diplomacy) kanallarını kullanma yoluna gitmektedirler. Sivil diplomasinin en önemli ayaklarından biri iş çevreleri arasındaki etkileşim ise, diğer önemli ayağı akademik çevreler ve düşünce kuruluşları aracılığıyla yürütülen faaliyetlerdir.

Bu şekilde taraflar kendilerini diplomasinin çetin kurallarının baskısı altında hissetmeksizin daha geniş bir çerçevede görüş alışverişinde bulunabilmekte, perspektif geliştirebilmekte, siyaset için gerekli karar seçenekleri önerebilmektedirler.

Türkiye açısından bakıldığında yarım asırdan daha uzun bir geçmişe sahip Türkiye - AB ilişkilerinin resmî diplomasi ile ilgili kısmının gayet iyi götürüldüğü ileri sürülebilir. Bunda Türkiye'nin Avrupa ile diplomatik ilişkilerinin derinliğinin ve Türk diplomasisinin tecrübeli olmasının büyük payı vardır. Ne var ki, siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda oldukça kapsamlı bir proje olan AB ile ilişkilerin sadece resmî diplomasi kulvarında yürütülen faaliyetlerle istenen düzeye getirilemeyeceği açıktır.

Bu eksiklikte; Türkiye'de sivil toplum anlayışının yeterince gelişmemiş olmasının ve sivil kültürünün ancak 1990'lı yıllardan itibaren gelişmeye başlamasının büyük payı vardır. Kurumsal anlamda etkin sivil düşünce kuruluşlarının ilk kez bu dönemde ortaya çıkması bu gerçeğin altını çizmektedir.

Türkiye ekonomisinin dışa açılmasının 1980'li yıllardan itibaren başlaması da bu geç kalmışlığın başka bir nedenidir. Bu ve benzeri nedenlerden dolayı **Türkiye, AB ile ilişkilerini geliştirirken büyük ölçüde resmî diplomatik çerçevenin içinde kalma zorunluluğunun ağır yükünü üzerinde hissetmiş ve bazı sorunların aşılmasında çoğu zaman büyük güçlükler yaşamıştır**.

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

Önümüzdeki süreçte böylesi güçlüklerin daha kolay aşılabilmesi ve karar seçeneklerinin artırılabilmesi için **Türkiye - AB ilişkilerinin her iki taraftan düşünce kuruluşları düzeyinde de ele alınması büyük önem arz etmektedir.** Bu çerçevede üretilen düşünce ve geliştirilen öneriler Türkiye'nin **AB karşısında etkin bir duruş** sergilemesine önemli katkı sağlayacaktır.

Tarihî ve jeopolitik perspektiften bakıldığında küreselleşen dünyada gerek Avrupa ülkeleri gerekse Türkiye ekonomik, siyasi ve kültürel gelecekleri açısından birlikte davrandıklarında değer üreten, yolları ayrıştıgında ise bir birine zarar verme potansiyeli oldukça yüksek olan aktörlerdir.

İşbirliği imkânları açısından bakıldığında, örneğin, Türkiye ve özelde AB genelde tüm Avrupa ülkeleri birlikte **çok taraflı bölgesel** (Afrika, Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar, Orta Doğu, Orta Asya) **politikalar** geliştirilebilecek ve **ortak projeler** yürütülebileceklerdir.

TASAM olarak **Türkiye - AB Düşünce Ekosistemi** adı ile “Yeni Dünya, Yeni Avrupa ve Türkiye” ana teması altında düşünce kuruluşları ve kanaat önderlerini bir araya getiren bir **ağ (network)** oluşturulmasını ve bu çerçevede bazı Avrupa ülkelerinde ve Türkiye’de, düzenli aralıklarla ikili, çok taraflı **bir dizi etkinlik** gerçekleştirilmesini, platform kurulmasını öneriyoruz.

Ana Tema

Yeni Dünya, Yeni Avrupa ve Türkiye

Alt Temalar

Türkiye - AB Ülkeleri İkili ve Üçlü Projeler/Etkinlikler

(Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya, Polonya gibi lokomotif ülkelerle)

Türkiye - AB İki Taraflı Projeler/Etkinlikler

(Türkiye - AB ve AB'nin geleceği perspektifinde ele alınacak öncelikli konular)

Türkiye - AB Çok Taraflı Projeler/Etkinlikler

(Afrika, Balkanlar, Karadeniz, Kafkaslar, Orta Doğu, Orta Asya, Latin Amerika)

TÜRKİYE - AB DÜŞÜNCE EKOSİSTEMİ AĞ PROGRAMI

ETKİNLİKLER

Yöntem

Tümdengelim, Katılımcılık ve Uzmanlaşma

Hazırlık Çalıştayı (Genel)

İlgili Kurum ve Kişiler ile

Ağ İnşası

“Yeni Dünya, Yeni Avrupa ve Türkiye”

İkili ve Çok Taraflı Uluslararası Ağ Çalıştayı

Proje devamında dönüşümlü hâle getirilmesi öngörülmektedir. Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya, Polonya öncelikli ülkeler olarak değerlendirilmektedir.

Ağ Akil Kişiler Kurulu Toplantıları

Kurumsallaşan Ağ çatısı altında Proje devamında da düzenli olarak sürdürülmesi öngörülmektedir.

Karar Alıcılara Briefing Toplantıları

Çalışmaların gidişatı ve sonuçları resmî makamlara brif şeklinde sunulacaktır.

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

Ağ Akil Kişiler Kurulu Toplantıları'nda belirlenecek farklı alanlarda hazırlanacaktır.

Diğer Akademik Çalışmalar

Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. akademik çalışmalar ile TV Programları, Medya Konferansları.

Merkez Ofis

Eski Ali Paşa Cd, Nu.20, Fatih, İstanbul 34091, TR

T +90 (212) 635 6151 | **F** +90 (212) 532 5882

istanbul@tasam.org

Ankara Ofisi

Uğur Mumcu Sokak, Nu.49, Gaziosmanpaşa, Ankara 06700, TR

T +90 (312) 447 3127 | **F** +90 (312) 447 3106

ankara@tasam.org

www.tasam.org